

CIVILNO DRUŠTVO 2030 - TRAŽIMO POVEĆALOM

*Analiza Nacionalne razvojne strategije Republike
Hrvatske do 2030. godine*

Impressum

Autor/ica: Blaženka Sečkar i Nikola Buković

Naslovnica: Jordi Ilić

ISBN 978-953-7960-37-7

Zagreb, lipanj 2023.

Izvršna direktorica: Oriana Ivković Novokmet

Mihanovićevea 14

10 000 Zagreb

e-mail: gong@gong.hr

web: www.gong.hr

Gong je Centar znanja u području građanskog aktivizma i izgradnje demokratskih institucija društva u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnoga društva. Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Gong-a i nužno ne izražava stavove Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva.

Sadržaj

Contents

Uvod	4
Obrazovanje i vještine	7
Pravosudni sektor.....	7
Modernizacija javne uprave	8
Regionalna dostupnost socijalnih usluga	8
Sektor prometa	9
Tržište rada.....	9
Teritorijalni razvoj.....	10
Poljoprivreda i ribarstvo	10
Okoliš	11
Ostale	11
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine	11
Zaključak	12
Prijedlozi konkretnog doprinosa organizacija civilnog društva provedbi NRS 2030	13

Uvod

Početak veljače 2021. godine na prijedlog Vlade, Hrvatski sabor je usvojio Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine (NRS). Iako su se u javnosti mogle čuti kritike oporbenih stranaka o njenim manjkavostima, Hrvatska je dobila dokument koji utvrđuje strateške ciljeve razvoja, ističe prioritete za ulaganje, usmjerava javne politike i zapravo cjelokupan razvoj našeg društva. Mogli bismo reći da je to temeljni dokument o kojem ovisi naša budućnost u Hrvatskoj.

U dokumentu je istaknuta vizija: *„Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“*.

Kako bi se Hrvatska u narednih 7 godina približila ovoj viziji, istaknuta su i 4 razvojna smjera te 13 strateških ciljeva.

Razvojni smjerovi:

Strateški ciljevi:

Svjetska banka sudjelovala je u pripremi Strategije izradivši 16 analitičkih studija po različitim sektorima. Iz predstavljanja Strategije saznali smo da je njena izrada koštala 32 milijuna kuna, a financiranje je osigurano iz EU sredstava (85%) i hrvatskog državnog proračuna (15%), u sklopu operativnog programa za konkurentnost i koheziju. Svjetska banka pružala je i drugim zemljama ovakvu vrstu tehničke pomoći, poput Kazahstana, Katra, Kine i Malezije, a za potrebe izrade hrvatske razvojne strategije bili su angažirani i neki domaći stručnjaci.

Zanimalo nas je kako se u razvojnoj strategiji ogleda **suradnja s civilnim društvom** s obzirom da je očuvanje prostora za djelovanje i razvoj civilnog društva u Hrvatskoj i EU jedan od Gongovih strateških prioriteta za četverogodišnje razdoblje od 2022. do 2025. godine. Preciznije, kao dio svoga strateškog plana vezanog uz civilnog društvo, Gong je prepoznao ciljeve:

Iz NRS saznajemo da je u procesu izrade “primijenjeno (je) načelo partnerstva koje podrazumijeva uključivanje glavnih dionika kao što su tijela javne vlasti, predstavnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, gospodarska udruženja, socijalni partneri, akademska i znanstvena zajednica, organizacije civilnog društva i zainteresirana javnost.”

Analizirali smo svih 16 analitičkih dokumenata koje je priredila Svjetska banka, a koji su prethodili izradi Nacionalne razvojne strategije 2030. Zaključno, analizirali smo i samu Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. godine.

16 analitičkih podloga

Obrazovanje i vještine

Što se tiče prioriteta civilno društvo, u 111 stranica analize Svjetske banke na temu obrazovanja, civilno društvo se spominje samo jednom i to u širem smislu. Naime, u preporuci oko umrežavanja, sugerira se “jednokratne suradnje (npr. zbog dostupnosti sredstava iz ESI fondova) dopuniti i/ili zamijeniti strateškim odnosima s partnerima iz akademske zajednice, poslovnog sektora i civilnog društva.”

Ne postoji trag prepoznavanju specifičnog doprinosa civilnog društva neformalnom i informalnom učenju, niti spominjanje bilo kakvog doprinosa obrazovanju kroz djelovanje organizacija civilnoga društva. Unatoč financiranju iz javnih sredstava, civilni sektor i u ovom dokumentu ostaje na marginama. Na jednom mjestu se navodi da je u tijeku uvođenje sustava priznavanja i vrednovanja neformalnog i informalnog učenja, ali bez preciznijih informacija. Možemo saznati poraznu statistiku da je u Hrvatskoj manje od 2,5 posto odraslih osoba sudjelovalo u neformalnom ili informalnom obrazovanju dok je prosjek EU-a 11 posto (prema podacima iz 2017.), te o tome kako je potrebno povećati mogućnosti za cjeloživotno učenje. Ovi ciljevi su općenito prilično neambiciozni i ne ulijevaju povjerenje da ćemo u narednih 7 godina vidjeti značajniju ulogu civilnog društva u obrazovnim politikama ili sustavu obrazovanja.

Pravosudni sektor

Poput ostalih, analitička podloga o pravosudnom sektoru u Hrvatskoj nastala je u srpnju 2019. I tu je, vrlo indikativno, civilno društvo spomenuto samo jednom, i to kada se civilno društvo žali na korupciju.

“U ovom se trenutku Europska komisija, poslovni sektor i poslovna udruženja, inozemni ulagači, međunarodne antikorupcijske organizacije, organizacije civilnog društva pa čak i mladi ljudi koji odlaze iz Hrvatske žale na sveprisutnu korupciju u javnom sektoru.”

Umjesto da najozbiljnije prihvati upozorenja koja dolaze od različitih društvenih skupina,

premijer Plenković se u veljači 2021. također javno požalio kako “Gong tužaka” Hrvatsku Europskoj komisiji i GRECO-u. GRECO je ekspertno tijelo Vijeća Europe koje je zaduženo za evaluaciju i monitoring antikorupcijske politike. Iako je Gong reagirao na izjavu premijera naglašavajući kako je **prikazivanje aktivnih građana i građanki kao izdajica** izuzetno opasno za demokraciju, ostaje gorak trag kada se s najviše pozicije moći u društvu napada organizaciju civilnoga društva koja svoj rad temelji na transparentnosti i otvorenosti.

Modernizacija javne uprave

U poglavlju o modernizaciji javne uprave civilno društvo se uopće ne spominje. Suradnja s udrugama se spominje u kontekstu suradnje Ministarstva uprave s udrugama gradova i općina. Udruga gradova je udruga osnovana s ciljem poticanja suradnje jedinica lokalne samouprave i promicanja zajedničkih interesa gradova u Republici Hrvatskoj, a svaki grad koji je član udruge je zastupan od strane gradonačelnika. Hrvatska zajednica općina djeluje po sličnom principu, a okuplja 335 općina iz 20 županija.

Regionalna dostupnost socijalnih usluga

Ova strateška analiza je jedina u kojoj civilno društvo ima čak čitavo jedno poglavlje naslovljeno “Financiranje projekata i programa udruga”. I zaista bismo se isprva obradovali da je barem neki sektor prepoznao napore koje organizacije ulažu posljednjih nekoliko desetljeća, međutim, ovdje je civilno društvo svedeno isključivo na pružatelja socijalnih usluga i pomoći ranjivim skupinama. Opisane su aktivnosti poput osobne asistencije za osobe s invaliditetom, podrške beskućnicima i drugim socijalno isključenim osobama, mladima i braniteljima. Pružanje socijalnih usluga samo po sebi nije sporno, ali je problematično kada država prevaljuje na civilno društvo one usluge koje bi sama trebala osiguravati svojim građanima kao redovnu uslugu i još posebno kada je ta usluga ovisna o projektnom načinu financiranja. U ovom poglavlju se na pružanje usluga gleda kao na razvojni vrhunac jedne organizacije civilnoga društva koja djeluje u području socijalne skrbi. Naime, navodi se da se višegodišnjim podrškama jačaju kapaciteti “nekada isključivo zagovaračkih udruga da prerastu u pružatelje usluga svojim korisnicima i s vremenom ostvare ugovore o direktnom pružanju usluga s MDOMSP-om, čime se ostvaruje kontinuitet

u pružanju usluga i smanjuje ovisnost o projektnom financiranju.” MDOMSP je kratica za Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku čije je poslove vezane uz socijalnu politiku i obitelji preuzelo Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, a poslove koji se tiču demografije i mladih preuzeo je Središnji državni ured za demografiju i mlade, ustrojstvom novih tijela državne uprave 22.7.2020. godine.

Pozitivno je da je prepoznata potreba osiguravanja višegodišnjih podrški za organizacije civilnoga društva koje pružaju socijalne usluge. Važno je naglasiti da pružanje socijalnih usluga ne isključuje i zagovaračke potencijale koje te organizacije mogu imati. Štoviše, upravo ih ta jedinstvena pozicija i profilira kao posebnu vrstu stručnjaka koji mogu kombinirati “teoriju i praksu”. S obzirom da pružaju usluge i rade direktno s korisnicima, imaju specifičnu uvide u potrebe te stoga mogu i predlagati sustavna rješenja za probleme s kojima se susreću. Ne treba zanemariti njihov specifični doprinos u zagovaranju nego ulagati i razvijati takve potencijale od kojih javne politike samo mogu imati koristi za opću dobrobit.

Sektor prometa

U kontekstu donošenja novog Nacionalnog programa sigurnosti cestovnog prometa (2020. – 2026.), spominje se da će se ugraditi komentari iz javne rasprave s dionicima iz privatnog, civilnog i javnog sektora što je korektno uvažavanje zakonske obveze savjetovanja sa zainteresiranom javnošću. Naime, ta obveza je konačno normirana 2013. godine kada je Hrvatska usvojila Zakon o pravu na pristup informacijama koji previđa da takva savjetovanja u pravilu traju 30 dana.

Tržište rada

Poput sektora socijalnih usluga, i tržište rada civilno društvo prepoznaje isključivo kao pružatelja socijalnih usluga, u ovom slučaju u kontekstu toga kako “javne usluge skrbi za starije osobe učiniti dostupnijima, uspostavljanjem programa u kojima pružatelji zdravstvenih usluga, civilno društvo i društveni domovi udružuju snage.”

Nažalost, nije prepoznata uloga civilnog društva u primjerice, ublažavanjima utjecaja kriza, koja ne mora biti isključivo u direktnoj pomoći ugroženim skupinama. U jeku pandemije u

travnju 2020. godine, Gong je primjerice tražio od Vlade RH da mjesečno objavljuje popis poslodavaca korisnika mjere COVID-19, ukupne iznose potpora i broj radnika_ca za koje se mjera koristi. Hrvatski zavod za zapošljavanje je objavio podatke u formatu koji nije bio niti otvoren za preuzimanje niti pretraživ. Stoga je Gong, zahvaljujući inicijativi Code for Croatia, otvorio te podatke i javnosti osigurao pretraživu bazu podataka tvrtki koje su dobile COVID-19 poticaje. Na taj su način spriječene manipulacije podacima od javnog interesa, te je javnost informirana, unatoč odugovlačanju institucija da te podatke osiguraju.

Teritorijalni razvoj

Iako kao strateški dokument ne sadrži operacionalizaciju ciljeva, u pristupu pametne specijalizacije koja potiče suradnju regionalnih i državnih vlasti te relevantnih dionika civilno društvo je prepoznato uz bok drugim društvenim skupinama. Na više mjesta je istaknuto kako je koordinacija “najučinkovitija kada uključuje ne samo lokalnu upravu, već i privatni sektor, civilno društvo i različita nadležna ministarstva.”

Poljoprivreda i ribarstvo

Poput analitičke podloge teritorijalnog razvoja, ova analitička podloga na više mjesta ističe prednosti međusektorske suradnje, te ide i korak dalje. U ovoj analizi se eksplicitno navodi da su “akteri civilnog društva (kao što su nevladine organizacije i udruge poljoprivrednika) i privatni savjetnici najnerazvijenije (su) sastavnice hrvatskog AKIS-a.” AKIS je sustav znanja i inovacija u poljoprivredi koji olakšava razmjenu među različitim akterima u ruralnim i obalnim područjima. Nadalje, elaboriraju se prednosti participatornih pristupa razvoju te se ističe kako: “Rezultati teritorijalnog razvoja suštinski ovise o načinu na koji vladine institucije vertikalno koordiniraju intervencije i surađuju s privatnim sektorom, civilnim društvom i pojedincima na svim razinama prostornog planiranja. Neadekvatna koordinacija javnih, privatnih i dionika civilnog društva na nacionalnoj, regionalnoj i subregionalnoj razini **povećava rizik od dupliciranja teritorijalnih ulaganja i nedostatka kritične mase za utjecaj.**”

Važno je istaknuti da su prepoznati i potencijali međusektorskog pristupa u mjerama i aktivnostima za ublažavanje klimatskih promjena.

Okoliš

Kao i u analitičkoj podlozi Poljoprivrede i ribarstva, i u području okoliša prepoznat je specifični doprinos organizacija civilnog društva te se na više mjesta spominje kao dionik u različitim mjerama i suradnjama.

Ostale

Iako postoje pozitivni primjeri u analitičkim podlogama koji su na više mjesta uključili civilno društvo kao dionika u svojim razmatranjima, poput sektora Teritorijalnog razvoja, Poljoprivrede i ribarstva te Okoliša, postoje analitičke podloge koje ni na koji način ne spominju civilno društvo niti udruge. U 6 se analitičkih podloga ni na koji način ne spominje civilno društvo, s time da iz toga izuzimamo dokument Makroekonomska stabilnost, fiskalna politika i oporezivanje s obzirom da internetski link navodi da dokument nije dostupan za preuzimanje.

Analitičke podloge u kojima civilno društvo niti udruge nisu spomenute ni na koji način:

Rast, konkurentnost i inovacije, Obiteljske politike, Upravljanje državnom imovinom, Energetski sektor, Sektor zdravstva, Porezne olakšice za djecu i prijedlozi za poboljšanja.

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine

Slično kao i većina analitičkih podloga, Nacionalna razvojna strategija 2030. slabo prepoznaje specifične doprinose organizacija civilnoga društva, posebice onih koje se primarno ne bave pružanjem socijalnih usluga.

Na određenim mjestima uključivanje civilnoga društva djeluje kao lijepa “lista želja”, u tvrdnjama poput:

“U suradnji s organizacijama civilnog društva jačat će se društvena kohezija na temelju jednakih prilika i jednake brige za sve društvene skupine.”

Istovremeno nigdje u razvojnim smjerovima NRS-a nije prepoznata specifična dobrobit

institucionalnog ulaganja u izgradnju partnerstva s građanima, organizacijama civilnoga društva, te javnim i državnim institucijama.

Doduše, civilno društvo je prepoznato u horizontalnom prioritetu “Promicanje ravnopravnosti i jednakih mogućnosti” na način da: “...sve javne politike i prioriteti opisani u prethodnim poglavljima te u aktima strateškog planiranja koji proizlaze iz ove Strategije (Dodatak 4.) provodit će se s ciljem uspostavljanja ravnopravnosti i promicanja jednakih mogućnosti.”

S obzirom da civilno društvo od 2016. godine nema strateškog dokumenta, u ovom poglavlju NRS-a se navodi: “...jačanje institucionalnog okvira za podršku razvoju civilnoga društva u Hrvatskoj kojeg čine Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Savjet za razvoj civilnoga društva te Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva.”

Zaključak

Osim u horizontalnom prioritetu, Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine civilno društvo primarno prepoznaje u području socijalne politike kao pružatelje socijalnih usluga. Važno je naglasiti da to ne mora biti jedina uloga organizacija civilnoga društva, pa niti onih koje djeluju u području socijalne skrbi. Ulaganje u razvijanje zagovaračkih potencijala takvih organizacija može imati višestruke dobrobiti. Naime, njihova ih jedinstvena pozicija kontinuirane prakse uz zagovaračke potencijale može profilirati kao specifične stručnjake koji će dati nezaobilazan doprinos u razvoju javnih politika.

Civilno društvo je prepoznato i u području javne uprave u borbi protiv korupcije što primjerice analitičke podloge Svjetske banke nisu spominule.

Iako je pozitivno da je u Strateškom cilju 7. “Sigurnost za stabilan razvoj” naglašeno jačanje uloge civilne zaštite kroz poglavlje “Jačanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjeđenje sustava civilne zaštite”, žalosti da u jačanju otpornosti na krize nisu prepoznati napori organizacija civilnoga društva, pa u cijelom poglavlju nisu niti spomenuti. Iako smo svjedočili značajnom angažmanu tzv. običnih ljudi nakon potresa te izraženom fenomenu spontanog volontiranja i solidarnosti koje su građani iskazivali, ovaj dokument se ni na koji način nije osvrnuo na krizno volontiranje niti sustavno uspostavljanje

mehanizama koji bi omogućili građanima organizirano sudjelovanje u pružanju odgovora na krize i smanjivanje nastale štete. Za budućnost i nažalost, nove krize koje se naziru na pragu Europe, možemo se nadati da su dosadašnje suradnje i postignuća organizacija civilnoga društva ostavile dovoljno traga i uspostavile dovoljno suradnji da će biti prepoznate u situacijama koje će zahtijevati zajedničke napore svih sektora društva unatoč ovakvim propustima. Za sada, ipak ostaje dojam da je civilno društvo u određenim segmentima “ugurano” u strategiju, a ne da je njen integralni i nezaobilazni dio. Takvo pisani dokumenti zasigurno ne predstavljaju dobru osnovu za razvoj punog potencijala, združene suradnje, razmjene i nadopunjavanja.

Prijedlozi konkretnog doprinosa organizacija civilnog društva provedbi NRS 2030

Unatoč činjenici da NRS 2030 te pripadajuće analitičke podloge ne otvaraju puno prostora za konkretan doprinos civilnog društva, ipak je moguće formulirati nekoliko konkretnih prijedloga.

Najveći broj prijedloga vezan je uz područje Obrazovanja i vještina, s obzirom da pripadajuća analitička podloga najcjelovitije prepoznaje ulogu i doprinos civilnog društva. Nastavno na preporuku o jačanju umrežavanja te razvoju strateških modela koji nadilaze okvire jednokratnih projektnih suradnji, Gong može na raspolaganje zainteresiranima staviti svoja iskustva vezana uz razvoj strateške suradnje s Fakultetom političkih znanosti i Fakultetom elektronike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu. Gong je s obje akademske ustanove sklopio sporazume o suradnji, koji neovisno o tekućim projektima, pokrivaju pitanja dijeljenih vrijednosti i načela, tematskog okvira suradnje te aktivnosti kroz koju se ona ostvaruje. Takav tip sporazuma ima višestruke koristi. Prvo, stvara okvir za organizacijsku memoriju i učenje. U svim dobro uređenim organizacijama novi rukovoditelji se upoznaju s postojećim sporazumima te mogućnostima i mogućim obvezama koje iz njih proizlaze. Postojanje ovakvog sporazuma povećava vjerojatnost da će novi rukovoditelji biti upoznati s poviješću dosadašnje suradnje prilikom preuzimanja funkcija. Drugo,

sporazumi ovakvog tipa olakšavaju razvoj novih projektnih suradnji kroz uspostavu standardnih operativnih procedura prilikom njihova planiranja. I treće, sporazumi ovakvog tipa olakšavaju olakšavaju da suradnje ne zamru u periodu kada nema zajedničkih projekata, jer olakšavaju periodičko održavanje kontakata te učinkovite *ad-hoc* reakcije na aktualnosti od zajedničkog interesa. Vjerujemo da i druge organizacije civilnog društva mogu podijeliti slične primjere dobre prakse.

Kada govorimo o konkretnim uslugama koje organizacije civilnog društva mogu ponuditi obrazovnim ustanovama i na taj način stabilizirati institucionalne veze, valja se podsjetiti da su se organizacije civilnog društva u nizu navrata pokazale kao uspješni prostori praktičnog učenja. U protekloj financijskoj perspektivi zabilježen je niz uspješno provedenih projekata u sklopu ESF poziva usmjerenog jačanju društveno-korisnog učenja (DKU) u kojima su organizacije civilnog društva bile upućene na suradnju s akademskim institucijama. Vjerujemo da dobrih primjera ima i sklopu poziva kojima su se financirale stručne prakse u visokom obrazovanju. Nadamo se da će slični ESF pozivi u tekućoj financijskoj perspektivi biti objavljeni pravovremeno te da će se njihova priprema oslanjati na lekcije i vanjsku evaluaciju prethodne financijske perspektive. Također, kontinuirana provedba edukativnih programa usmjerenih osposobljavanju nastavnika i učitelja u bitnome doprinosi stabilnosti odnosa između civilnog društva i obrazovnih ustanova. To je barem iskustvo Gongovog tromodularnog edukativnog programa „Edukacija za građansku pismenost“ koji se stabilno provodi već niz godina te kroz koji su prošle stotine nastavnika. Na tom planu Gong može ponuditi konkretne lekcije o načinima strukturiranja te jednako važno, trajnog financiranja takvih programa.

Na sistemskoj razini, vjerojatno najneposredniji izazov u području Obrazovanja i vještina koji se tiče civilnog društva, a koji je prepoznat i u analitičkoj podlozi, odnosi se na razvoj sustava vrednovanja neformalnog i informalnog učenja. Činjenica da pripadajuća metodologija predviđena Zakonom o obrazovanju odraslih iz 2021. još uvijek nije usvojena otvara prostor kvalitetnijem uključivanju organizacija civilnog društva koje su vodeći pružatelji programa neformalnog obrazovanja u Hrvatskoj, a čiji bi doprinos s obzirom na relativno restriktivan okvir cjeloživotnog učenja postavljen Zakonom o obrazovanju odraslih mogao ostati uvelike neprepoznat.

Kada je riječ o području Funkcioniranja pravosuđa i javne uprave, vjerujemo da civilno društvo treba zadržati te još više osnažiti ulogu pasa čuvara demokracije (engleski: *democracy watchdog*) koja je prepoznata u sklopu analitičke podloge. S obzirom na [jasan podbačaj](#) u financiranju doprinosa civilnog društva dobrom upravljanju u sklopu prethodne financijske perspektive, državne institucije su svakako pozvane hitno iskoračiti na ovome polju.

Iako gotovo u cijelost neprepoznata, uloga civilnog društva u području Upravljanja državnom imovinom može biti vrlo značajna. U prvom redu i ovdje organizacije civilnog društva mogu upražnjavati svoju ulogu psa čuvara demokracije, kao u slučaju izrade i javne diseminacije [analize upravljanja državnim nekretninama](#) koju je za Gong izradila poznata zviždačica Maja Đerek. Međutim, doprinos nipošto ne treba stati na tome. Organizacije civilnog društva se tradicionalno pokazuju kao zahvalan partner u revitalizaciji zapuštene državne imovine, pri čemu se na taj pozitivan ishod često nadovezuju i drugi, poput obogaćivanja kulturne ponude u zajednicama i/ili razvoja društvenog poduzetništva. Sigurni smo da iskustva provedbe projekata u sklopu ESF natječaja usmjerenih razvoju društveno-kulturnih centara, ali i šireg okvira integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam) može ponuditi vrijedne lekcije. Pritom naravno treba voditi računa i odgovarajućim prilagodbama zakonodavnog i strateško-programskog okvira.

Kada je riječ o području Socijalnih usluga nastavno na prijedlog da se kapaciteti (nekoć isključivo) zagovaračkih organizacija jačaju u tom smjeru, Gong se pita zašto ne razmišljati i obrnuto? Točnije, vjerujemo da zagovaračke organizacije puno toga mogu ponuditi i organizacijama koje su primarno orijentirane na pružanje socijalnih usluga, čiji je rad u pravilu uvjetovan elementima institucionalnog okvira unutar kojeg funkcioniraju. U tim okolnostima doista ima smisla educirati takve organizacije o tome kako mobilizirati javnost te učinkovito zagovarati u korist svojih korisnika, ali i aktivno doprinositi na širem planu dobrog upravljanja, društvene pravde i solidarnosti. Dapače, Gong često provodi zagovaračke edukacije za organizacije primarno orijentirane socijalnim uslugama, što će se sigurno nastaviti u narednom razdoblju.

Kada je riječ o prijedlozima koji se mogu izravno nasloniti na tekst NRS 2030, nameću se dvije konkretne mogućnosti. Prva se uglavnom odnosi na tekući proces izrade novog

strateškog okvira za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva. Uz doprinos razvoju konkretnih mjera kroz radnu skupinu te dodatne konzultativne aktivnosti oko kojih se Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske nedvojbeno treba angažirati, civilno društvo može odigrati bitnu ulogu u približavanju dokumenta „običnim“ građanima. Također, civilno društvo kao temeljena korisnička skupina treba biti ključno u planiranju budućih reformi koje se odnose na ključne elemente pripadajućeg institucionalnog okvira: Nacionalnu zakladu, Ured za udruge te Savjet za razvoj civilnog društva.

Druga mogućnost se tiče konkretizacije doprinosa civilnog društva Strateškom cilju 7. “Sigurnost za stabilan razvoj”. Tu na pamet pada konkretan „paket standardnih usluga“ koje civilno društvo u Hrvatskoj pruža na planu ublažavanja posljedica katastrofa, ali i izvedbi širokog spektra edukativnih te preventivnih programa. Ipak, ne treba zanemariti vrlo značajan potencijal doprinosa javnim politikama koje uređuju pojedina pitanja u sklopu ovog strateškog cilja. Osnivanje i djelovanje Koalicije humanitaraca Sisačko-moslavačke županije potvrđuje jedinstven kapacitet civilnog društva za provedbu [pravovremenih i relevantnih analiza](#), kao i učinkovito [javno zastupanje interesa ugroženih skupina](#). Na nositeljima javnih vlasti je da se prema tim potencijalima odgovarajuće postave.